

Relațiile Republicii Moldova cu Uniunea Europeană: de la cooperare la integrare

Date Istorice

28 noiembrie 1994	Semnarea Acordului de Parteneriat și Cooperare cu Comunitățile Europene și Statele lor Membre (UE)
1 iulie 1998	Intrarea în vigoare a Acordului de Parteneriat și Cooperare
28 iunie 2001	Aderarea Republicii Moldova la Pactul de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est
22 februarie 2005	Semnarea Planului de Acțiuni UE – Moldova, în cadrul Politicii Europene de Vecinătate
24 martie 2005	Declarația Parlamentului Republicii Moldova cu privire la parteneriatul politic pentru realizarea obiectivelor de integrare europeană a țării
19 decembrie 2006	Republica Moldova devine membru al Acordului de Liber Schimb din Europa Centrală (CEFTA)
10 octombrie 2007	semnarea Acordurilor de facilitare a regimului de vize și readmisie a persoanelor cu UE
1 ianuarie 2008	Acordurilor de facilitare a regimului de vize și readmisie a persoanelor cu UE
21 ianuarie 2008	Consiliului Uniunii Europene aprobă introducerea unor preferințe comerciale autonome pentru Republica Moldova
7 mai 2009	Aderarea Republicii Moldova la Parteneriatul Estic
12 ianuarie 2010	Prima rundă de negociere a Acordului de Asociere cu UE
17 martie 2010	Republica Moldova a devenit membru cu drepturi depline în cadrul Comunității Energetice
15 iunie 2010	Lansarea dialogului privind liberalizarea regimului de vize cu UE
24 ianuarie 2011	Comisia Europeană a prezentat Republicii Moldova un Plan de Acțiuni privind liberalizarea regimului de vize cu UE
26 iunie 2012	semnarea Acordului privind spațiul aerian comun între Republica Moldova și UE
19 noiembrie 2012	Consiliul UE a luat decizia de a iniția procesul de evaluare a implementării condițiilor celei de-a II-a faze a dialogului privind liberalizarea regimului de vize
12 iunie 2013	Republica Moldova și Uniunea Europeană au finalizat negocierile pe marginea Acordului de Liber Schimb Aprofundat și Comprehensiv
15 noiembrie 2013	Comisia Europeană publicat cel de-al 5-lea Raport de Progres al Comisiei Europene privind implementarea Planului de Acțiuni RM-UE privind liberalizarea regimului de vize, prin care a constatat îndeplinirea tuturor condițiilor pentru abolirea regimului de vize pentru călătoriile de scurtă durată în spațiul Schengen
27 noiembrie 2013	Comisia Europeană a înaintat propunerea de a liberaliza regimul de vize pentru cetățenii Republicii Moldova, care presupune modificarea Regulamentului 539/2001 privind abolirea regimului de vize pentru călătoriile de scurtă durată în spațiul Schengen pentru cetățenii Republica Moldova
28 noiembrie 2013	Republica Moldova a parafat textului Acordului de Asociere, care include și crearea Zonei de Liber Schimb, Aprofundat și Cuprinzător.

1. Acordul de Parteneriat și Cooperare (APC)

Până la semnarea și punerea în aplicare a Acordului de Asociere cu UE, cadrul juridic și instituțional al relațiilor Moldovei cu UE este definit de Acordul de Parteneriat și Cooperare semnat la 28 noiembrie 1994 și intrat în vigoare la 1 iulie 1998, pentru o perioadă de 10 ani¹. APC a reprezentat, mai întâi de toate, un angajament încheiat între Moldova și UE în numele afirmării valorilor democratice. Prin acest acord, părțile au convenit să promoveze un dialog politic menit să consolideze apropierea lor, să sprijine transformările politice și economice din Moldova, să contribuie la o mai mare convergență a pozițiilor în probleme internaționale de interes reciproc, să încurajeze cooperarea lor în probleme cu privire la respectarea principiilor democratice și consolidarea stabilității și securității în Europa.

În domeniul cooperării economice, APC a acordat Moldovei tratamentul națiunii celei mai favorizate cu privire la tarifele pentru bunuri și a introdus concomitent noi elemente de

¹ Din iulie 2008, APC este reînnoit automat în fiecare an, acesta urmând să fie înlocuit de viitorul Acord de Asociere cu UE.

natură să faciliteze schimburile între Moldova și UE. De exemplu, APC a consacrat principiul tranzitului liber pentru mărfuri, a liberalizat circulația pentru unele tipuri de capital și a formulat perspectiva creării zonei de liber schimb între Moldova și UE. Părțile au convenit, inclusiv, asupra liberalizării progresive a prestării serviciilor transfrontaliere, aceasta având ca scop dezvoltarea unui sector de servicii orientat spre piață.

Prin Art. 50 al APC, Moldova s-a angajat să întreprindă măsurile necesare creșterii compatibilității graduale a legislației sale cu cea a Uniunii Europene, inițiind, în acest sens, o nouă componentă a cooperării, și anume armonizarea legislației moldovenești cu cea comunitară. Astfel, consolidarea și diversificarea legăturilor economice și comerciale între Republica Moldova și UE nu mai era un scop în sine, acestea devenind mai degrabă mijloace pentru a crea o largă simetrie de dezvoltare în toate domeniile de cooperare.

Totodată, APC a instituționalizat, pentru prima oară, relațiile de cooperare ale Moldovei cu UE. Astfel, parteneriatul moldo-comunitar a fost ierarhizat în trei trepte: Consiliul de Cooperare, la nivel de miniștri, Comitetul de Cooperare, la nivel de înalți funcționari, și Comitetul Parlamentar de Cooperare, la nivel de membri ai Parlamentului european și Parlamentului Moldovei. Principala responsabilitate a respectivelor instituții fiind monitorizarea cooperării implementării Acordului de Parteneriat și Cooperare, precum și a planurilor de acțiuni convenite în contextul Politicii Europene de Vecinătate și Parteneriatului Estic.

APC nu a satisfăcut așteptările Republicii Moldova. În ciuda faptului că atât structura, cât și conținutul său au fost inspirate din Acordurile Europene de Asociere semnate în anii 90-ci de UE cu statele din Europa Centrală și de Est, acest acord nu a oferit Moldovei o perspectivă clară de integrare europeană. În schimb, APC a pus inițiat un parteneriat pe orizontală între țara noastră și UE, obiectivul final fiind încurajarea unui nivel comparabil de dezvoltare în domeniile politic, juridic, economic, financiar, cultural de natură să favorizeze apropierea graduală a statelor semnatare de o mai largă arie de cooperare în Europa.

APC a prezentat, de fapt, două handicapuri majore. În primul rând, APC nu a oferit relațiilor Moldovei cu UE o finalitate clar definită în sensul integrării sale graduale în UE. În al doilea rând, spre deosebire de statele baltice, țara noastră a fost circumscrisă spațiului ex-sovietic față de care UE nu era încă pregătită să abordeze o strategie integraționistă. În ciuda handicapurilor sale structurale, implementarea APC a avut, totuși, efecte pozitive asupra Moldovei și relațiilor sale cu UE. Printre realizările principale ale APC pot fi enumerate dezvoltarea unui dialog politic structurat și continuu cu UE, implicarea UE în promovarea reformelor interne în Moldova², precum și demararea procesului de armonizarea a legislației țării noastre cu legislația comunitară în domeniile drepturilor omului, sistemului judiciar și administrativ, economiei, comerțului, cooperării vamale, fitosanitar, securității alimentare, transportului, reformei sociale, educației etc..

Totuși, APC nu s-a ridicat la nivelul obiectivelor fixate. Dialogul politic moldo-comunitar a continuat să acorde o atenție superficială subiectelor politice de interes major pentru Moldova precum problema transnistreană, retragerea trupelor ruse sau eventuala includere a Moldovei în procesul de Stabilizare și Asociere din Europa de Sud-Est. Până la aderarea Moldovei al Politicii Europene de Vecinătate (PEV), cooperarea comercial-economică nu a înregistrat progrese

² În perioada 1991 – 2005, prin intermediul Programului TACIS, UE a acordat Moldovei asistență tehnică în valoare de 123.1 milioane Euro. Respectiva asistență a vizat, în special, reformarea sistemului judiciar și administrativ, susținerea sectorului privat și dezvoltarea economică, precum și contracararea efectelor sociale negative ale perioade de tranziție etc.

majore. Obiectivul APC privind crearea unei zone de comerț liber între UE și Moldova, după ce aceasta din urmă va adera la Organizația Mondială a Comerțului (OMC), a rămas nerealizat. De asemenea, în perioada 1998 – 2006, volumul total al comerțului moldo-comunitar nu a depășit o treime din volumul total al exporturilor și importurilor efectuate de țara noastră. Această situația s-a schimbat doar după ce România a aderat la UE în ianuarie 2007, când comerțul Moldovei cu UE a depășit 50% din volumul total al operațiunilor de comerț realizate de agenții economici din Moldova.

La capitolul armonizare legislativă, Moldova a obținut progrese ne semnificative în perioada 1998 – 2005, iar lucrurile au început să se schimbe încet doar odată cu demararea procesului de executare a angajamentelor luate de Moldova în Planul de Acțiuni semnat cu UE în cadrul Politicii Europene de Vecinătate, la 22 februarie 2005. Acestea și alte eșecuri ale APC au fost previzibile de la bun început, în mare parte, din două considerente. Mai întâi de toate, APC nu a oferit Moldovei stimulentele politice, economice și financiare necesare pentru a o determina să angajeze resursele instituționale și financiare necesare pentru implementare sa eficientă. Pe de altă parte, nici UE, care era preocupată de lărgirea sa în Europa Centrală și de Est, nu a dat dovadă de voință politică și interes pentru o mai activă implicare în implementare a APC.

2. Pactul de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est (PSESE)

Fiind conștientă de deficiențele APC, la sfârșitul anilor 90-ci diplomația moldoveană și-a propus afirmarea Moldovei ca parte componentă a Europei de Sud-Est, dorind să evadeze, astfel, din categoria statelor ex-sovietice ale Europei de Est. De altfel, așa cum au demonstrat-o anterior statele baltice, regăsirea și reafirmarea propriei identități geopolitice a favorizat integrarea lor în Alianța Nord-Atlantică (NATO) și UE. În acest context, cooperarea regională în Europa de Sud-Est devenit o prioritate pentru autoritățile moldovene, care sperau că pe această cale vor convinge UE să includă Moldova în Procesul de Stabilizare și Asociere pentru Europa de Sud-Est, propus de Comisia Europeană la 26 mai 1999.

După multe eforturi diplomatice, Moldova a fost admisă, la 28 iunie 2001, doar în cadrul Pactului de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est (PSESE), care conținea angajamentul UE de a sprijini statele din Europa de Sud-Est de perspectiva integrării lor depline în structurile sale. Acest angajament al UE nu se referea și la Moldova, deoarece includerea sa în PSESE a fost condiționată de Bruxelles de neabordarea problemei transnistrene și, mai ales, a perspectivei de aderare la UE. În ciuda aprofundării cooperării sale regionale în Europa de Sud-Est, Moldova nu a reușit să determine UE să o includă în Procesul de Stabilizare și Asociere alături de statele din Balcanii de Vest. Începând, însă, cu anul 2004, PEV a deschis noi oportunități pentru depășirea limitelor politice și instituționale ale APC, cu toate acestea, Moldova a rămas în continuare circumscrișă spațiului ex-sovietic al Europei de Est, exclus de la Politica de Extindere a UE.

Îndepărtarea Republicii Moldova de la dimensiunea de integrare europeană a PSESE nu a diminuat, însă, din ambițiile diplomației moldovenești de a folosi cooperarea regională în Sud-Estul Europei pentru a determina UE să accepte includerea Republicii Moldova în „Pachetul Balcanilor de Vest” al Procesului de Stabilizare și Asociere. Dorind să acumuleze cât mai multe argumente în favoarea includerii sale în Procesul de Stabilizare și Asociere, Republica Moldova a reușit să-și facă vizibilă prezența în cele mai importante proiecte și inițiative de cooperare desfășurate sub umbrela PSESE, cum ar fi proiectele inițiate în cadrul Mesei de Lucru nr.1 „Democratizare și Drepturile Omului”; Mesei de Lucru nr. 2 „Reconstrucție economică, dezvoltare și cooperare”; Mesei de lucru nr. 3 „Probleme de Securitate”. Participând la respectivele proiecte și inițiative Chișinăul a urmărit să convingă UE că Republica Moldova este parte integrantă a spațiului Europei de Sud-Est.

În paralel cu aprofundarea cooperării în PSESE, Chișinăul a continuat eforturile sale în vederea aderării Republicii Moldova la noi structuri și inițiative de cooperare regională din Sud-Estul Europei, scopul urmărit fiind același, să imprime mai multă credibilitate statutului Republicii Moldova de stat sud-est european și, în acest fel, să determine UE să trateze țara noastră în bloc cu restul statelor din Europa de Sud-Est. Animată de acest obiectiv strategic, în decembrie 2003, diplomația de la Chișinău a reușit să obțină aprobarea UE pentru includerea Republicii Moldova în calitate de observator la „Memorandumul de Înțelegere privind piața regională de electricitate în Europa de Sud-Est și integrarea acesteia în piața internă a UE”, lansat de Comisia Europeană sub egida PSESE la 15 noiembrie 2002, la Atena.

De asemenea, la 19 decembrie 2006, Republica Moldova devine membru al noului Acord de Liber Schimb din Europa Centrală (CEFTA), conceput pentru a îngloba toate statele din Balcanii Vest, plus Republica Moldova. În acest fel, CEFTA, considerată o antecameră în drumul spre UE, a înlocuit rețeaua de 32 de acorduri de comerț liber semnate între statele membre ale PSESE, sub egida UE, în perioada 2001 - 2004. În acest fel, Republica Moldova a devenit parte componentă a unei zone unice de comerț liber în Europa de Sud-Est al cărei menire este pregătirea economiilor statelor membre CEFTA pentru integrarea lor treptată în spațiul economic comun al UE.

Participarea Republicii Moldova la proiectele și activitățile PSESE, precum și aderarea sa la noi mecanisme de integrare regională din Europa de Sud-Est au ancorat țara noastră în procesele integraționiste din această regiune, au mărit vizibilitatea prezenței sale în evoluția relațiilor politico-diplomatice din Europa de Sud-Est și au contribuit la promovarea imaginii ei ca țara cu vocație și aspirații de integrare europeană.

3. Politica Europeană de Vecinătate (PEV)

În urma extinderii sale consecutive în Europa Centrală și de Est, UE s-a apropiat nemijlocit de spațiul ex-sovietic al Europei de Est, iar interesul ei pentru stabilitatea prosperitatea și securitatea statelor din această regiune a crescut semnificativ. În acest context, în mai 2004, UE a elaborat Politica Europeană de Vecinătate pentru statele vecine din Europa de Est și Bazinul Mării Mediteraneene, având ca scop crearea unui cerc de state prietene, prospere și stabile în jurul său. PEV nu a schimbat cadrul juridic al relațiilor Moldovei cu UE. APC a rămas acordul de bază al parteneriatului moldo-comunitar, dar a fost complimentat cu un document politic în forma unui Plan de Acțiuni UE – Moldova (PAUEM), destinat accelerării reformelor politice, economice și sociale în țara noastră, în schimbul aprofundării relațiilor sale cu UE.

Atât autoritățile centrale, cât și principalele partide parlamentare au sperat că PEV va deschide Republicii Moldova drumul spre integrare sa in UE. Speranțele clasei politice, precum și a opiniei publice din țara noastră s-au împlinit, însă, parțial. PEV a recunoscut aspirațiile europene ale Republicii Moldova, dar nu i-a acordat o perspectivă clară de aderare la UE într-o perioadă previzibilă. De asemenea, deși țării noastre i s-a oferit, pentru prima oară, perspectiva integrării treptate în spațiul economic al UE, colaborarea sa bilaterală cu UE a rămas în continuare dominată de limitele și constrângerile legale și instituționale impuse de APC³. Mai mult decât atât, țara noastră a fost inclusă în PEV alături de un șir de state sud-mediteraneene din Africa de Nord și Asia Mijlocie, precum Maroc, Algeria Tunisia, Libia, Egipt, Liban, Iordania, Siria, Teritoriile Palestiniene, care nu au nici o vocație europeană. Acest fapt a determinat

³ APC a fost semnat de Republica Moldova și UE în anul 1994 și a intrat în vigoare pentru o perioadă de 10 ani la 1 iulie 1998. Deși la 1 iulie 2008, perioada de 10 ani a expirat, APC a fost prelungit automat pentru încă un an, eventual până la negocierea unui nou cadru legal între Republica Moldova și UE.

Republica Moldova să trateze PEV ca pe o stratagemă a Bruxelles-ului de a amâna pentru alte timpuri discutarea subiectului privind o nouă posibilă extindere a UE spre Est.

În pofida acestor deficiențe structurale, toate partidele parlamentare au susținut prin consens participarea Moldovei la PEV. Susținerea lor s-a materializat în Declarația Parlamentului Republicii Moldova cu privire la parteneriatul politic pentru realizarea obiectivelor de integrare europeană a țării, adoptată la 24 martie 2005. Conform acestei Declarații, dezvoltarea de mai departe a Moldovei nu poate fi asigurată decât prin „promovarea consecventă și ireversibilă a cursului strategic spre integrare europeană”⁴. Prin urmare, toate partidele semnatare ale Declarației, s-au angajat să sprijine eforturile diplomatice, juridice și politice îndreptate spre îndeplinirea PAUEM, deoarece, în viziunea lor, acesta este în măsură să contribuie la aderarea țării noastre la UE. Astfel, la 24 martie 2005, integrarea Republicii Moldova în UE a fost consfințită juridic și politic ca fiind obiectivul primordial al politicii interne și externe promovate de autoritățile țării.

Republica Moldova a aderat la PEV în urma semnării PAUEM, la 22 februarie 2005. Prin acest Plan de Acțiuni, atât Moldova, cât și UE și-au asumat un șir de angajamente comune și unilaterale, îndeplinirea cărora a avut ca rezultat general dinamizarea relațiilor moldo-comunitare în domenii precum: dialogul politic, reformele democratice, soluționarea conflictului transnistrean, dezvoltarea comerțului și reformele economice, justiție și afaceri interne, impulsivarea contactelor interumane etc..

Deși PEV nu a oferit Moldovei nici o perspectivă europeană, totuși, prin beneficiile și oportunitățile sale, ea a depășit obiectivele politice ale APC aflat încă în vigoare între țara noastră și UE. Astfel, PEV a permis UE să se implice direct în găsirea unei soluții politice viabile pentru conflictul separatist din regiunea transnistreană a țării. UE participă în calitate de observator la negocierile în problema transnistreană în formatul „5+2” și este prezentă în Moldova la nivelul Politicii Europene de Securitate și Apărare (PESA) prin Misiunea UE de asistență la frontiera moldo-ucraineană (EUBAM). În cadrul PEV, Moldovei i s-a acordat perspectiva integrării economice în spațiul comunitar, precum și cea a introducerii graduale a regimului de călătorii fără vize în UE pentru cetățenii moldoveni.

În domeniul comercial-economic, UE a devenit partenerul comercial numărul unu al Moldovei, surclasând, astfel, Comunitatea Statelor Independente (CSI)⁵. În paralel cu progresele înregistrate de Moldova în aplicarea PAUEM, UE și-a deschis gradual piața sa internă pentru produsele moldovenești, oferindu-i Moldovei condiții privilegiate de comerț sub forma regimului GSP plus în ianuarie 2006 și a Preferințelor Comerciale Autonome în ianuarie 2008.

În domeniul mobilității persoanelor, Republica Moldova și UE au inițiat un dialog intens cu privire la facilitarea regimului de călătorie a cetățenilor moldoveni în spațiul UE. Printre succesele acestui dialog în continuă desfășurare se numără negocierea și semnarea acordurilor de facilitare a regimului de vize și readmisie a persoanelor⁶, precum și deschiderea Centrului Comun de eliberare a vizelor Schengen pe lângă Ambasada Ungariei la Chișinău⁷. De asemenea, la 6 iunie 2008, UE a încheiat cu Moldova un Parteneriat de Mobilitate chemat să contribuie la

⁴ Declarația Parlamentului Republicii Moldova cu privire la parteneriatul politic pentru realizarea obiectivelor integrării europene, 24 martie 2005, <http://old.parlament.md/news/25.03.2005/>

⁵ În urma aderării României la UE, volumul comerțului efectuat de Moldova cu statele UE a crescut de la 33% până la 55%.

⁶ Acordurilor de facilitare a regimului de vize și readmisie a persoanelor au fost semnate între Republica Moldova și UE la 10 octombrie 2007 și au intra în vigoare la 1 ianuarie 2008

⁷ Centrul Comun de eliberare a vizelor a fost inaugurat la 25 aprilie 2007, http://www.cac.md/index_md.html

înlăturarea cauzelor socio-economice ce încurajează migrația ilegală a cetățenilor moldoveni și să creeze condiții necesare pentru deplasarea legală circulară a forței calificate de muncă din în UE.

Implementarea PEV în Moldova nu a fost, însă, întotdeauna un proces coerent, consecvent și continuu. Această realitate fost reflectată în rapoartele Comisiei Europene, din 3 decembrie 2006, 3 aprilie 2008, 23 aprilie 2009 cu privire la progresele înregistrate de Moldova în realizarea Planului de Acțiuni convenit cu UE, precum și în evaluările efectuate la același subiect de experții locali⁸. Astfel, atât Comisia Europeană, cât și experții locali, au constatat că în ciuda progreselor înregistrate de Republica Moldova în majoritatea domeniilor, implementarea efectivă a reformelor rămâne o provocare. Observațiile critice au viza în principal dinamica nesatisfăcătoare a reformelor în domeniile justiției, combaterii corupției, libertatea mass-media, îmbunătățirea climatului de faceri și investițional.

4. Parteneriatul Estic

La 23 mai 2008, Polonia și Suedia au propus crearea unui Parteneriat Estic⁹ între cele 27 de state membre ale UE și șase state din Europa de Est: Ucraina, Republica Moldova, Georgia, Armenia, Azerbaidjan și Belarus. În viziunea celor două state, noua inițiativă trebuia să consolideze dimensiunea estică a Politicii Europene de Vecinătate. Propunerea polono-suedeză a fost susținută de majoritatea statelor membre ale UE reunite la Consiliul European din 20 iunie 2008, iar Comisia Europeană a fost invitată să propună modalități concrete de implementare a respectivei inițiative în primăvara anului 2009¹⁰. La 1 septembrie 2008, în cadrul reuniunii extraordinare a Consiliului European, determinată de conflictul ruso-georgian din august 2008, Șefii de Stat și Guvern ai UE au invitat Comisia Europeană să accelereze formularea viziunii sale asupra Parteneriatului Estic și să o înainteze statelor membre ale UE în decembrie 2008, cu trei luni mai devreme, decât se stipulasese anterior¹¹.

La 3 decembrie 2008, Comisia Europeană a transmis statelor membre ale UE și Parlamentului European viziunea sa cu privire la Parteneriatul Estic¹², inițiativă destinată să consolideze dimensiunea Est-europeană a PEV. Proiectul Parteneriatului Estic elaborat de Comisia Europeană și aprobat de statele membre ale UE la 20 martie 2009 nu a oferit celor șase state PEV din Europa de Est, inclusiv Moldovei, o promisiune clară de integrare graduală în UE. Totuși, noua inițiativă europeană a oferit noi oportunități de aprofundare a relațiilor de parteneriat dintre UE și statele din Europa de Est, în particular pentru acele state care sunt gata să-și asume și îndeplinească angajamente de ordin politic, instituțional, legislativ, economic și social, necesare pentru materializarea acestui deziderat.

⁸ ADEPT și Expert Grup, „Moldova și UE în contextul Politicii Europene de Vecinătate. Realizarea Planului de Acțiuni UE-Moldova (februarie 2005 – ianuarie 2008)”, Chișinău, aprilie 2008, <http://www.e-democracy.md/publications/realizarea-pauem/>; “Raportul independent al celor treisprezece reprezentanți ai societății civile din Republica Moldova în contextul Raportului Comisiei Europene din 04 decembrie 2006 și al împlinirii a doi ani de la semnarea Planului de Acțiuni Moldova - Uniunea Europeană”, Chișinău, 30 martie 2007, <http://www.civic.md/rapoarte/societatea-civila-pentru-o-moldova-europeana.html>; Comisia Europeană, Rapoartele de Progres privind implementarea PEV, http://ec.europa.eu/world/enp/documents_en.htm

⁹ European External Action Service, Eastern Partnershi, http://eeas.europa.eu/eastern/index_en.htm

¹⁰ Council of the European Union, Presidency Conclusions, Brussels, 17 July 2008, http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/101346.pdf

¹¹ Council of the European Union, Presidency Conclusions, Brussels, 6 October 2008, http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/102545.pdf

¹² European Commission, Communication on the Eastern Partnership, Brussels, 3 December 2008, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0823:FIN:EN:PDF>

Parteneriatul Estic a inițiat o nouă extindere a limitelor politice și, în același timp, o reajustare la noile realități a mecanismelor instituționale ale PEV pe vectorul său estic. Din acest punct de vedere, pentru Republica Moldova o importanță deosebită prezintă în special următorii parametri ai Parteneriatului Estic, care prin conținutul lor apropie și mai mult PEV de Politica de Extindere a UE, și anume:

- 1) *Negocierea unor noi relații contractuale cu RM, Ucraina, Armenia, Azerbaidjan, Georgia și Belarus sub forma unor Acorduri de Asociere.* Spre deosebire, însă, de Acordurile de Asociere semnate de UE cu statele din Europa Centrală și din Balcanii de Vest, Acordurile de Asociere cu statele din Europa de Est nu vor stipula o perspectivă certă de integrare a lor în UE, vor recunoaște, însă, aspirațiile și vocația lor europeană;
- 2) *Integrarea economică a statelor membre ale Parteneriatului Estic cu UE.* În acest sens, unul dintre obiectivele primordiale ale acordurilor va fi crearea unei Zone Aprofundate și Cuprinzătoare de Comerț Liber, care va acoperi întreg comerțul cu (produse agricole, industriale și servicii). Aceasta va atrage după sine asumarea unor angajamente legale obligatorii în vederea armonizării cadrului regulator intern cu cel comunitar în domeniile legate de comerț (fiscal, achiziții, subvenții, vamal, transport, proprietate intelectuală etc.).
- 3) *Liberalizarea regimului de vize cu UE,* care presupune inițierea dialogului cu privire la introducerea regimului de călătorii fără vize în za unui plan de acțiuni convenit cu fiecare țară în parte;
- 4) *Integrarea energetică cu UE,* în concordanță cu acquis-ul și politicile UE în domeniile energiei, comerțului, competiției și transportului. În cazul Republicii Moldova aceasta înseamnă integrarea ei deplină în Comunitatea Energetică Europeană¹³.

Atitudinea Republica Moldova față de Parteneriatul Estic a fost, inițial, una ambiguă. Autoritățile moldovene nu a îmbrățișat și nici nu au respins în totalitate noua inițiativă a UE. Autoritățile moldovene au dorit o mai mare diferențiere a țării noastre în grupul celor șase state vizate de Parteneriatul Estic. Ele au sperat să obțină de la UE singularizarea șanselor Moldovei de a fi plasată pe o traiectorie accelerată de integrare în UE și să evite, totodată, cuplarea țării noastre de locomotiva ucraineană. Astfel, în viziunea Guvernului moldovean condus de Partidul Comuniștilor (PCRM), Parteneriatul Estic ar fi trebuit să pună un accent primordial pe dezvoltarea relațiilor bilaterale cu UE, plasând, totodată, dimensiunea multilaterală a cooperării pe plan secundar.

Poziția Republicii Moldova a devenit și mai confuză în urma declarațiilor pripite făcute de Președintele țării Vladimir Voronin cu referire la Parteneriatul Estic în interviul acordat ziarului rus Kommersant¹⁴, la 27 februarie 2009, unde noua inițiativă europeană a fost comparată cu tentativă de încercuire a Rusiei. Tactica aleasă nu a adus rezultatele scontate, guvernării fiind puși în fața a două opțiuni - să accepte ori să respingă oferta UE. După o scurtă perioadă de incertitudine, Republica Moldova a aderat la Parteneriatul Estic, care a fost lansat oficial la 7 mai 2009 cu ocazia primului său Summit, organizat la Praga.

¹³ European Energy Community, http://www.energy-community.org/portal/page/portal/ENC_HOME

¹⁴ Vladimir Voronin: „Это напоминает СНГ-2. Зачем нам создавать еще одно СНГ под контролем ЕС? Это похоже на кольцо вокруг России. Мы до сих пор работаем в программе по юго-восточным Балканам. И это конструктивная работа. А "Восточное партнерство" — это европейская перспектива, пусть на меня не обижаются Армения, Грузия и Азербайджан, которая весьма далека от них. Мы же за эти годы добились существенного прогресса в направлении евроинтеграции”.

<http://www.kommersant.ru/doc.aspx?fromsearch=8d0375c4-c608-4c4a-a2ce-a663c12d6971&docid=1126593>

Preluarea puterii de către Alianța pentru Integrare Europeană, în urma alegerilor parlamentare anticipate din 29 iulie 2009, a impulsionat relațiile Republicii Moldova cu Uniunea Europeană, integrarea europeană devenind prioritatea strategică majoră a noii guvernări. În acest context, autoritățile moldovene și-au propus să valorifice la maxim oportunitățile Parteneriatului Estic. Ca rezultat, în perioada septembrie 2009 – aprilie 2013, Republica Moldova a reușit să înregistreze o serie de progrese în aprofundarea parteneriatului său cu UE, care au propulsat-o la rangul de exemplu în cadrul Parteneriatului Estic. În particular, merită a fi menționate următoarele realizări:

- 1) *Negocierea Acordului de Asociere cu UE.* În perioada 12 ianuarie 2010 - 15 martie 2013 au avut loc cincisprezece runde de negocieri, în cadrul cărora au fost negociate practic toate capitolele viitorului acord, în afară de cele referitoare la crearea Zonei de Comerț Liber Aprofundat și Cuprinzător;
- 2) *Negocierea Zonei de Comerț Liber Aprofundat și Cuprinzător.* Negocierile oficiale au fost lansate la 27 februarie 2012, în timpul vizitei de lucru la Chișinău a Comisarului european pentru comerț Karel de Gucht. Până la 15 martie 2013 au avut loc 6 runde de negocieri, care urmează să fie finalizate în iunie 2013;
- 3) *Lansarea dialogului privind liberalizarea regimului de vize cu UE.* Dialogul privind liberalizarea regimului de vize a fost lansat la 15 iunie 2010. În acest context, la 24 ianuarie 2011, Comisia Europeană a prezentat Republicii Moldova un Plan de Acțiuni structurat în patru blocuri: „Securitatea documentelor”; „Migrațiune ilegală, inclusiv readmisia”; „Ordinea publică”; „Drepturile și libertățile fundamentale”. În mai 2012, Republica Moldova a finalizat prima fază de implementare a Planului de Acțiuni, în cadrul căreia au fost elaborate, modificate, ajustate și aprobate 42 acte legislative și normative în conformitate cu standardele și legislația UE. La 15 noiembrie 2013, Comisia Europeană publicat cel de-al 5-lea Raport de Progres al Comisiei Europene privind implementarea Planului de Acțiuni RM-UE privind liberalizarea regimului de vize, prin care a constatat îndeplinirea tuturor condiționalităților necesare pentru abolirea regimului de vize pentru călătoriile de scurtă durată în spațiul Schengen. Ca rezultat, la 27 noiembrie 2013, Comisia Europeană a recomandat Parlamentului European și Statelor Membre ale UE modificarea Regulamentului 539/2001 privind abolirea regimului de vize pentru călătoriile de scurtă durată în spațiul Schengen pentru cetățenii Republica Moldova;
- 4) *Negocierea și semnarea Acordului privind spațiul aerian comun între Republica Moldova și UE.* Negocierile s-au desfășurat în trei runde, în perioada 25 iulie – 26 octombrie 2011. Acordul a fost semnat la 26 iunie 2012 la Bruxelles, cu ocazia reuniunii Consiliului de Cooperare Republica Moldova - UE și ratificat de Parlamentul de la Chișinău. Până la finalizarea de către UE a tuturor procedurilor de ratificare Acordul a intrat provizoriu în vigoare în baza schimbului de note verbale diplomatice. Respectivul Acord permite companiilor aeriene din UE să activeze în RM, și celor moldovenești - în UE, anulând toate restricțiile privind frecvența zborurilor și accesul pe piață. În acest fel, vor condiții adecvate pentru atragerea activității unor noi companii aeriene în Republica Moldova, inclusiv a celor de tip *low cost*;
- 5) *Integrarea Republicii Moldova în Comunitatea Energetică Europeană.* La 17 martie 2010, Republica Moldova a devenit membru cu drepturi depline în cadrul Comunității Energetice. Aderarea la Comunitatea Energetică Europeană presupune integrarea treptată a liniilor electrice și conductelor de gaze naturale moldovenești cu cele din UE. De asemenea, regulamentele Comisiei Europene și standardele UE în domeniul energetic devin obligatorii pentru producătorii, exportatorii, importatorii și distribuitorii de energie electrică și gaze naturale din țara noastră. În special Republica Moldova urmează să

implementeze Pachetul III energetic compus dintr-un set de directive și regulamente ale Comisiei Europene care au ca obiectiv formarea unei piețe unice de gaze naturale și energie electrică în UE pe baza divizării companiilor de furnizare și distribuție. Autoritățile moldovene s-au angajat să implementeze Pachetul III energetic până în 2020, scopul principal fiind asigurarea securității energetice a țării prin diversificarea surselor de energie și asigurarea unui cost mai mic pentru utilizatorii finali;

- 6) *Negocierea și parafarea Acordului de Asociere cu UE*, care include și crearea Zonei de Liber Schimb, Aprofundat și Cuprinzător.

Conform ultimului Raport de Progres cu privire la implementarea Politicii Europene de Vecinătate¹⁵, elaborat de Comisia Europeană și dat publicității la 20 martie 2013, Republica Moldova a continuat să înregistreze foarte bune progrese la capitoul aprofundarea relațiilor cu UE. Totodată, Comisia Europeană a invitat autorităților moldovene să îndeplinească recomandărilor cheie restante, cum ar fi în special:

- Continuarea cu fermitate a reformelor în domeniul justiției și a sistemelor de aplicare a legii, prin punerea în aplicare a strategiei de reformare a sectorului de justiție, precum și prin continuare reformei Ministerului de Interne;
- Intensificarea luptei împotriva corupției, în special prin reformarea procuraturii, sistemul judiciar, precum și prin asigurarea funcționalității depline a Centrului Național Anti-corupție;
- Continuarea îmbunătățirii și simplificării în continuare a procedurile vamale cu scopul de a facilita comerțului exterior și reducerea riscului de corupție;
- Prevenirea blocajelor instituționale prin revizuirea constituției Republicii Moldova;
- Aplicare integrală a Planului Național de Acțiuni în domeniul Drepturilor Omului și a Legii privind egalitate șanselor în conformitate cu obligațiile internaționale.
- Asigurarea independenței deplină și efective a Consiliului Coordonator al Audiovizualului;
- Continuarea reformelor în sectorul de reglementare și a armonizării cu acquis-ul comunitar în comerț și domeniile conexe ale comerțului, în paralel cu negocierea Zonei de Comerț Liber Aprofundată și Cuprinzătoare;
- Punerea în aplicare a reformei sectorului energetic, în conformitate cu angajamentele Comunității Energetice;
- Accelerarea reformei administrației publice și punerea în aplicare a strategiei de descentralizare, în vederea consolidării capacităților instituționale a autorităților locale;
- Continuarea procesului de privatizare, în special pentru marile companii cu capital majoritar de stat;
- Îmbunătățirea mediului de afaceri, inclusiv a tratamentului și procedurilor de înregistrare pentru investitorii străini, precum și combaterea economiei tenebre.

5. Asocierea Politică și Integrarea Economică cu UE

Asocierea politică și integrarea economică va reprezenta o etapă calitativ nouă în evoluția relațiilor Republicii Moldova cu UE. Bazele juridice, politice și instituționale ale noii etape vor fi tratate de către viitorul Acord de Asociere cu UE, care va înlocui actualul Acord de Parteneriat și Cooperare.

¹⁵ European Commission, Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2012 – Regional Report: Eastern Partnership, http://ec.europa.eu/world/enp/docs/2013_enp_pack/2013_eastern_pship_regional_report_en.pdf

Acordul de Asociere cu UE va recunoaște aspirațiile europene ale Republicii Moldova și va acoperi un șir de domenii de cooperare ce va avea ca scop dezvoltarea unor relații politice strânse și integrarea economică cu UE:

- *Dialogul politic*, care va presupune o convergență crescândă a pozițiilor ambelor părți pe subiecte internaționale, precum și poziții comune în domeniul securității și stabilității în Europa;
- *Cooperarea regională*, ca instrument de asigurare a stabilității și securității în vecinătatea europeană;
- *Libera circulație a mărfurilor* prin crearea graduală a zonei de comerț liber cu UE;
- *Libera circulație a forței de muncă* prin asigurarea tratamentului nediscriminatoriu pentru cetățenii moldoveni angajați legal în câmpul muncii în statele membre ale UE;
- *Libera circulație a serviciilor și capitalului* în temeiul Statului Națiunii celei mai Favorizate în relațiile economice cu UE;
- *Armonizarea legislativă* care va atrage după sine creșterea graduală a compatibilității legislației moldovenești cu acquis-ul comunitar;
- *Justiția și afacerile interne*, care va cuprinde consolidarea statului de drept, dezvoltarea instituțiilor statului responsabile de aplicarea legii, prevenirea și combaterea criminalității și altor activități ilegale;
- *Politicile de cooperare* în domeniile economic, cercetării, dezvoltării tehnologice, dezvoltării regionale și locale, statistică, etc., toate destinate să asiste dezvoltarea economic și socială a Republicii Moldova;
- *Cooperarea financiară*, ce va trasa principiile și criteriile în baza cărora Republica Moldova va beneficia de asistența financiară a UE pentru a pune în aplicare obiectivele Acordului de Asociere.

Totodată, Acordul de Asociere va înființa un nou cadru instituțional responsabil de monitorizarea și implementarea acordului. Astfel, vor fi create următoarele instituții:

- 1) *Consiliul de Asociere*, la nivel de miniștri ai Guvernului Republicii Moldova, membri ai Consiliului UE și Comisiei Europene. Consiliul va avea dreptul să facă recomandări și să ia decizii obligatorii pentru ambele părți;
- 2) *Comitetul de Asociere* la nivel de oficiali de rang superior ai Guvernului Republicii Moldova, Consiliului UE și Comisiei Europene. Comitetul va asista Consiliul în procesul de îndeplinire a responsabilităților sale. De asemenea, Comitetul de Asociere va avea dreptul să creeze subcomitete sectoriale de cooperare ;
- 3) *Comitetul Parlamentar de Asociere* compus din membrii Parlamentului Republicii Moldova și Parlamentului European.

Acordul de Asociere cu UE va intra în vigoare doar după semnarea și ratificarea sa de către Republica Moldova și toate statele membre ale UE. Totuși, până la ratificarea lui deplină de către statele membre ale UE, Republica Moldova și UE ar putea semna un Acord interimar privind implementarea unui anumit număr de clauze ale Acordului de Asociere, în particular ale celor referitoare la libera circulație a mărfurilor și transport, după modelul statelor din Balcanii de Vest¹⁶.

¹⁶ Interim Agreement on trade and trade-related matters between the European Community, of the one part, and the Republic of Croatia, of the other part, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:330:0003:0203:EN:PDF>